

6. Росіяни продовжують ідеологічну обробку українських дітей. URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/2023/03/30/rosiyany-prodovzhuuyut-ideologichnu-obrobku-ukrayinskyh-ditej/>
7. Російські табори «перевиховання» українських дітей. URL: <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1GLwnLPtWow4JPiB-w0MzV4jXnYonifk&ll=56.39562469852851%2C61.23356543138239&z=4>
8. У Росії українських дітей «перевиховують» в таборах. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64646643>
9. Russia's Systematic Program for the Re-education and Adoption of Ukraine's Children. URL: <https://hub.conflictobservatory.org/portal/apps/sites/#/home/pages/children-camps-1>
10. Формується міжнародна коаліція для повернення українських дітей-сиріт. <https://minre.gov.ua/2023/04/10/formuyetsya-mizhnarodna-koalicziya-dlya-povernennya-ukrayinskyh-ditej-syrit/>
11. ЦНС створив мапу таборів, куди росіяни депортують українських дітей. URL: <https://zn.ua/ukr/war/tsns-stvoriv-mapu-taboriv-u-jaki-rosijani-deportujut-ukrajinskikh-ditej.html>

УДК 159.953.5

Г. Радчук, д-р психол. наук, проф.

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

H. Radchuk, Dr. of Psychology, Prof.

PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF TEACHERS DURING THE WAR

Війна є травмівною подією, що викликає почуття безпорадності й незахищеності, впливаючи на свідомість кожної людини та її ставлення до світу, спричиняючи хронічні стресові розлади. В умовах війни вчитель, як ніколи стає важливою людиною в житті школярів. Це, безперечно, складний час для вчителів, які попри стрес та небезпеку продовжують проводити заняття часто у дистанційному режимі, і для дітей, частина з яких були змушені покинути свої домівки. Чуйне ставлення до проживання війни у життєвому досвіді, іноді трагічному, кожного суб'єкта освітнього процесу є визначальним чинником почуття захищеності та мотивації до навчання [1].

Відтак, якість освіти зараз визначає передовсім створення комфортного, психологічно безпечного освітнього середовища. За цих обставин важливо усвідомити, що в умовах війни дуже важливою професійною компетентністю педагога є здатність підтримати учнів, убезпечити від розчарувань, підсилити відчуття контролю над сьогоденням і майбутнім. Нинішні учні потребують педагога насамперед психологічно стійкого, який би міг стати для них особистістю, яка допоможе відновити жагу до знань, тим плечем, на яке можна спертися, коли бракує власних сил, та сприятиме розвитку резильєнтності кожної дитини заради збереження психічного здоров'я в умовах впливу надскладних стресогенних чинників.

Завдання створення безпечного освітнього середовища як системи психолого-педагогічних умов, впливів і можливостей, які забезпечують захищеність особистості від прямого чи опосередкованого негативного впливу травмівних ситуацій на фізичне та психічне здоров'я особистості, є дуже важливими для сучасної освіти. Задоволення потреби в безпеці, стабільності, визначеності, прогнозованості та довірі до оточення – підґрунтя для задоволення усіх інших значущих потреб.

*III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»*

Водночас потреба у відновленні відчуття безпеки може спричинити, наприклад, конфліктність чи агресивність. Насправді, конфліктогенність є об'єктивною закономірністю функціонування освітнього соціуму і для кожного вчителя важливо володіти методами управління конфліктними ситуаціями, щоб створити психологічно безпечне освітнє середовище. Проте в мовах війни сукупність чинників на педагогічний процес, які сприяють виникненню конфліктів, примножується. Утім, частоту й інтенсивність педагогічних конфліктів найбільше визначає психолого-педагогічна культура педагога.

Тому так важлива психоедукаційна підтримка вчителів задля розвитку власної життєстійкості, відновлення власних ресурсів через розвиток умінь турботи про себе; умінь визначати постстресову симптоматику учнів і надавати їм психологічну підтримку; умінь аналізувати причини педагогічних конфліктів, у тому числі з внутрішньо переміщеними учнями, попереджати та конструктивно їх вирішувати на підставі осмислення природи конфлікту, його видів, структури, динаміки протікання у навчально-виховному процесі; формувати здатність обирати доцільний спосіб конструктивного розв'язання конфліктів у педагогічних ситуаціях з дітьми різного вікового періоду; розвивати вміння використовувати методи фасилітації для попередження та розв'язання конфлікту в середовищі освіти та умінь діалогічного педагогічного спілкування.

Таким чином, вчителю для створення психологічно безпечних освітніх умов необхідно вирішити цілу низку завдань. Для їх реалізації педагог потребує психологічної допомоги та підтримки. Тому так важливо організувати серію психоедукаційних заходів для підтримки освітян в умовах війни.

У психоедукаційній програмі для вчителів варто розглянути такі питання:

1. Постстресова симптоматика як чинник порушення психологічної безпеки під час війни.
2. Психотравмівні ситуації в освітньому середовищі.
3. Особливості реагування дітьми різного віку на стрес та сприймання кризової ситуації.
4. Самопомога в умовах хронічного стресу.
5. Правила формування інформаційного бронезилету.
6. Особливості психологічної підтримки учнів на онлайн-уроці.
7. Основні причини шкільних конфліктів в умовах війни
8. Емоційне вигорання вчителів як причина педагогічних конфліктів.
9. Психологічний аналіз педагогічних конфліктів стосунків.
10. Психологічний аналіз педагогічних конфліктів навчальної діяльності.
11. Психологічний аналіз педагогічних конфліктів поведінки.
12. Особливості конфліктів на рівні учень – учень під час війни.
13. Управління конфліктними педагогічними ситуаціями та особливості вирішення педагогічних конфліктів в умовах війни.
14. Основні правила поведінки в конфліктній ситуації.
15. Фасилітація як метод попередження та вирішення педагогічних конфліктів.

Як показав досвід проведення просвітницької програми, у педагогів є великий запит на подібні заходи. Заняття відбувалися з використанням різних онлайн-платформ, цифрових інструментів з метою моделювання в онлайн-форматі живого спілкування, активізації інтерактивного (суб'єкт-суб'єктного спілкування). Відтак, не лише зміст, але і форма організації занять стали для педагогів новим цінним досвідом, які вони будуть використовувати під час проведення онлайн-уроків. Незважаючи на складну і напружену ситуацію, педагоги активно включалися в роботу, набуваючи нові знання та

досвід педагогічного спілкування задля створення психологічно безпечного освітнього середовища для кожної дитини.

Таким чином, війна є серйозним викликом для освітян, які відповідальні за створення психологічно безпечного освітнього середовища в складних стресогенних умовах війни. Тому психологічна підтримка і просвітництво допоможе подолати труднощі, що перешкоджають якісному навчанню та взаємодії безпосередньо в класі в онлайн- чи офлайн-форматі.

Література

1. Як вчити та навчатися в умовах війни. Інформаційно-методичні матеріали для дорослих (учителів, викладачів, психологів) зі створення сприятливих умов для навчання та розвитку в умовах воєнного часу. Автори-упорядники: З. Адамська, О. Нагула, К. Пуха, Т. Цюман. Заг. ред. Т. Цюман. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/How+to+teach_and_learn_A4.pdf (дата звернення – 14.04.2023).

УДК 159,98 (075,8) 316. 48 (075)

П. Сівчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

P. Sivchuk

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF ARMED CONFLICTS REGULATION

В наш час проблема конфліктів набула особливої актуальності в контексті тих подій що відбуваються на території сучасної України і в глобальному світовому просторі. Сучасні конфлікти продукуються у більшості випадків такими деструктивними чинниками як сепаратизм, націоналізм, великодержавний шовінізм, глобальний монополізм, ідеологічний деструктивізм, нетерпимість, міжконфесійний догматизм, міжнародна злочинність тощо. Це зменшує можливість швидкого врегулювання конфліктів та збільшує їх тривалість.

В практиці міжнародних відносин існує два найбільш поширених шляхи врегулювання збройних конфліктів. Перший передбачає використання миротворчих ініціатив на основі норм міжнародного права із залученням регіональних і світових миротворчих організацій, які наділені правами вирішувати такі складні міжнародні проблеми (ООН, ОБСЄ тощо). На протязі тривалого часу механізм миротворчого процесу більш менш продуктивно функціонував до цього часу, поки це не зачіпало інтереси основних суб'єктів глобальної політики. Тим більш виявлялося, що мирним шляхом взагалі буває неможливо вирішити військовий конфлікт. Ситуація не покращувалась навіть із введенням миротворчого контингенту ООН. Протилежний підхід опирається на військово-силовий механізм зовнішнього примусу конфліктуючих сторін до завершення конфлікту. Цей підхід може призвести до припинення конфлікту, але не знімає саму проблему, яка рано чи пізно може призвести до ще більшої гостроти протистояння. Припинення конфлікту відбувається не шляхом узгодження інтересів, а зовнішньому силовому тиску і примусу.

Унікальність ситуації з конфліктом між Росією і Україною в тому, що цей конфлікт є результатом агресії Росії проти України. Росія є постійним членом Ради безпеки ООН і сама зобов'язана стояти на захисті миру і безпеки, а не порушувати цей порядок. Люба миротворча ініціатива, яка не відповідає стратегічним інтересам Росії